

רש"ר הירש שמות פרק כח פסוק מג

די בו בציווי שבפסוקים המסיימים את הפרק הזה - להבהיר את גודל חשיבותם של בגדי הכהונה: בהם ובכל האמור בהם תלויה תכונת הכהונה - חקת עולם, ובתכונה זו תלויה כשרותו של מעשה הקרבנות; כהן בלא בגדי כהונה כמוהו כ"זר" לגבי המקדש, ועליו אמור מה שנאמר על הזר: "והזר הקרב יומת!" בגדי הכהונה צריכים להיות "משל ציבור", ומעובדה זו לבדה מתבקשת המסקנה החשובה, שרק כהן הלבוש בגדים אלה דינו ככהן. רק כך הוא מופיע כמשרת האומה במקדש התורה; רק כך נעשית עבודתו עבודת האומה במקדש תורת ה'; ורק כך רוכש הרעיון המתבטא בעבודתו תכונה של מצוה שה' נתן לאומה בתורתו.. בלא הבגדים אין הכהן אלא איש פרטי בלבד, ומעשיו אינם אלא מעשי רצונו הסובייקטיבי, ובכך הם מנוגדים ניגוד גמור לאותה מחשבה שטיפוחה הוא יסוד היסודות של מקדש התורה. זאת ועוד: בלא הבגדים עומד הכהן המשרת כשאישיותו האינדיבידואלית חשופה לעין כל, והחולשות והמומים הדבקים אף בטובי האנשים מציגים אותו בנקל כדמות מלאה פגמים, הרחוקה מאד מן הדמות האידיאלית שצריכה להתגלם בחזון הקרבן כדוגמה התואמת את תורת ה'. **הכהן הלבוש בגדי כהונתו אינו מופיע כמות שהוא, אלא כמות שהוא צריך להיות לפי מצוות תורת ה'**, ודוקא בכך שהוא עוטה את בגדי הכהונה לפני גשתו אל עבודת הקודש, הרי הוא מעלה על דעתו ועל דעת זולתו את חוסר שלמותו ביחס לדרישות המקדש.

רש"ר הירש שמות פרק כח פסוק מג

הבגדים מביאים אפוא לידי ביטוי את תכונת הכהונה, והקשר הזה בין הבגד והתכונה טמון בהשקפה היהודית על ה"בגד", "בגד" - לא כיסוי גרידא, אלא הלבשת אדם בלבוש המשווה לו הופעה שהולמת אותו. לפיכך, בגד מציין גם הכנסת אדם למישרה. והרי גם מבחינת העניין מוצאו של הבגד בתולדות החינוך המוסרי של האדם, ומפני זה חשיבותו המוסרית גדולה מאד. **לעולם יזכיר הבגד לאדם את תעודתו האנושית המוסרית, ואבי האנושות הגיש אותו לבנו שעה שגירשו מגן עדן אל בית החינוך של העמל והמחסור ובשעה שסכנת התעייה הבהמית ארבה לנפשו.** כשלעצמו, הבגד מזכיר לאדם את תעודתו האנושית המוסרית, והרי הוא הציון הראשון והבולט ביותר של מהות האדם בהופעתו החיצונית

רש"ר הירש שמות פרק כח פסוק מג

לפיכך נעשים "בגד", "לבש", "עטה" לביטויים בשביל התמזגותו של אדם עם תכונה מסוימת או סימן - היכר מסוים, עד שתכונה זו או סימן - היכר זה הופך ללבשו הרוחני, כביכול, לגבי עין זולתו המתבונן בו. אף על ה' נאמר כך: "ה' מלך גאות לבש לבש ה' עז התאזר" (תהלים צג, א); "הוד והדר לבשת" (שם קד, א); "עטה אור כשלמה" (שם, שם ב); "וילבש צדקה כשרין וכובע ישועה בראשו וילבש בגדי נקם תלבשת ויעט כמעיל קנאה" (ישעיה נט, יז) ועוד. במיוחד נאמר הדבר על בני אדם: "כי הלבשני בגדי - ישע מעיל צדקה יעטני" (שם סא, י); "צדק לבשתי וילבשני כמעיל וצניף משפטי" (איוב כט, יד); "לבשי עזך ציון" (ישעיה נב, א); "עוז - והדר לבושה" כהניך ילבשו - צדק" (שם קלב, ט);

רש"ר הירש שמות פרק כח פסוק מג

לאור כל מימצאי הלשון האלה רשאים אנו להניח, כי גם בגדי הכהונה, המכשירים את עבודת הכהן, צריכים לבטא את התכונה, שהכהן בתור שכזה חייב לסמל. גם מן ההלכה, "שלא יהא דבר חוצץ בינו (בין הבגדים) לבשרו" (זבחים יט ע"א), יוצא שהם אינם רק תכשיט חיצוני, ושיש להם משמעות שעליה צריך לתת את דעתו לא רק אדם המתבונן בהם, אלא הכהן עצמו; הם צריכים לכסות ללא חציצה את חלקי הגוף שלהם הם מיועדים, הווה אומר - **הכהן חייב להתמזג עמהם לגומרו.**

רש"ר הירש שמות פרק כח פסוק מג

הבגדים מכשירים את הכהן לעבוד עבודת הקודש, והאומה היא המגישים לו. לפיכך מבטאים בגדי הכהונה את

התכונות, שמימושן נדרש על - ידי מקדש תורת ה' בתודעת האומה, והם מסמלים את הקדושה, שהמקדש משרה על האדם מישראל ומצפה שיתעלה אליה. בגדי כהונה נחלקים לבגדי כהן גדול ולבגדי כהן הדיוט, והכהן הגדול (אהרן) הוא המשרת העיקרי במקדש המסתייע בכהני הדיוט (בניו) העומדים לצדו וכפופים לו כעוזריו (עי' פי' לעיל פסוק א). בגדי הכהן הגדול כוללים את ארבעה בגדי כהן הדיוט, וארבעה בגדי המיוחדים לו מתווספים עליהם ומשלימים את בגדי כהונתו הגדולה. **מכאן שעלינו להבין את בגדי הכהן הגדול כסמל של החזון הישראלי, ואת בגדי כהן הדיוט - כסמל לתכונות המביאות לידי התגלמותו של חזון ישראל.**

רש"ר הירש שמות פרק כח פסוק מג

המכנסים מכסים "בשר ערוה ממתנים ועד - ירכים", והם עשויים מבד פשתן לבן שחוטיו קלועים "שש כפולה". הם מלבישים אפוא את כל הטבע הווגטטיבי של האדם (תזונה, פרייה - ורבייה) בתכונה של טהרה ההולמת את תעודתו כיציר נברא. מתייחס מושג הטהרה במיוחד לקידוש חיי ההנאה והמין, ואופייני הדבר, שדווקא לגבי הבגד הזה - המביא לידי ביטוי מובהק ביותר את הטוהר המוסרי - נזכר שמו הבוטאני של הפשתן ממנו הוא עשוי: "בד" ביומא עא ע"ב מתפרש השם הזה על - פי התכונה המיוחדת של צורת הצמח: "דבר העולה מן הקרקע בד" ללא ענפים. צורה זו מסמלת את השאיפה לעלות ולהגיע אל המטרה היעודה בקו קבוע מראש וללא סטייה. הרי זאת צורה הקרובה מאד מבחינה מושגית אל תכונת הטהרה שסימניה הם: החלטיות, הבדלה והרחקה מכל דבר בלתי - טהור. הן מבחינה לשונית הן מבחינה עניינית מסמל השם "בד" את כל המדרגות המביאות לידי טהרה: זהירות, זריזות, נקיות, פרישות (עי' עבודה - זרה כ ע"ב). מכאן גם שבגדי השש של הכהן הגדול ביום הכיפורים נזכרים רק בשם הזה (עי' ויקרא טז, ד).

רש"ר הירש שמות פרק כח פסוק מג

אבנט. החגורה ולבישתה מציינות בכל מקום מצב של כוננות עובר לעשייה. הביטוי הרגיל "אזר" מציין אצירת הכוחות וריכוזם לקראת מטרה שיש להשיגה. גם אבנטו של כהן הדיוט עשוי מארבעה החומרים של בגדי הכהן הגדול - תכלת, ארגמן ותולעת - שני, שזורים על בד לבן של שש; לכן מסמל האבנט את ריכוז כל הכוחות להשגת המטרה של שלמות חיובית בדרגתו של הכהן הגדול. כהן הדיוט עדיין אינו עומד בדרגה הזאת, אך הוא חגור ואזור לקראתה. לבן הוא צבע הטהרה, אדום - צבע החיים, תכלת - צבע האלוהות שכרתה ברית עם האדם; ובהרכב זה של הצבעים גדול שיעורו של הצבע האדום משאר הצבעים ביחס של 2: 1. כך מסמלים ארבעה הצבעים האלה, כשהם שזורים באבנטו של הכהן, את המטרה הרמה של שאיפת הכהן לשלמות: חיי עשייה בכל התחומים, חיים הניבנים על יסוד של טהרה מוסרית והחדורים רוח אלוהית. **ובהיות כל החוטים קלועים "שש כפולה", מוצג חזון - כהנים זה - לא כחזון שמעבר לחושים ולכוחות האדם, אלא רק כהגשמת תעודת האדם כיציר נברא.**

רש"ר הירש שמות פרק כח פסוק מג

מעיל. המעיל מכסה את הגוף, ולאחר שזה כבר לבוש בצבע הטהרה, בצבע צוערי הטהרה, ומוכן ומזומן לקראת מעשה קיום המצוות, מלביש המעיל אותו כולו בצבע ברית ה'. המעיל מעלה את כל נפש האדם, ללא שיור, אל מדרגת מילוי חובתה, וזאת לאחר שטוהרה מכל דבר בלתי - טהור (מכנסיים), קיבלה את דבר התורה (כתונת) ונאזרה לקראת עבודת המעשים. **סמל המעיל מעלה את כל בחינותיה של נפש האדם אל מדרגה אחת, מטביעה על כולן ללא יוצאת מן הכלל - על הבחינה הווגטטיבית לא פחות מעל הבחינה האנימאלית - את חותם התכונה האלוהית, ו"מלביש את כולן בצבע - התכלת של השמים".** לפיכך הקיף המעיל את הצואר בשפה מוצקה סביב, שכן הצואר הוא מקום ההתאחדות של הנפש הווגטטיבית עם הנפש האנימאלית (ושט וקנה).

רש"ר הירש שמות פרק כח פסוק מג

מלבד הרימונים היו קבועים בשולי המעיל גם פעמונים, ועליהם נאמר: "ונשמע קולו בבאו אל - הקדש לפני ה' ובצאתו ולא ימות" (פסוק לה). הכתוב נותן אפוא את טעם הפעמונים במפורש: הליכת הכהן צריכה "להישמע" בבואו אל המקדש ובצאתו - ולא ימות. נראה, כי "ונשמע קולו" מכוון אל אחיו הכהנים ואל הציבור כולו, אשר כנציגם ובשםם הוא ניגש לפני ה', וכך נבין גם את המשמעות הרצינית שהכתוב משווה לציווי: "ונשמע קולו" על -

ידי האזהרה: "ולא ימות". לא כיחיד ולא למען עצמו יגש הכהן הגדול לפני ה', אלא כבא - כוח כלל הציבור ובשביל כלל הציבור, למען ישים כלל הציבור את לבו למשמעות גישתו לפני ה'. בלא התבטאות המושג הזה והכוונה הזאת יש בגישתו משום העזה של גישת זר, כהעזתו של מחוסר בגדים. מכאן מתפרש גם עניין "ובצאתו". היציאה מן המקדש - לא זו בלבד שהיא חשובה ככניסה, אלא היא חשובה עוד יותר. בדרך יציאתך מן המקדש, ולא בדרך כניסתך אליו, ניכר אם אמנם עמדת לפני ה' וכיצד עמדת לפניו.

רש"ר הירש שמות פרק כח פסוק מג

אורים ותומים אלה - טיבם סוד כמוס הוא, אך שמותיהם מורים על "הארה ותמימות מוסרית". הצורה "אור" רומזת גם על כוח החימום של האש, ואף על האש האוכלת והמכלה כול. "תומים" היא צורת הרבים של "תום", השלמות. צורת הרבים של "אורים ותומים" מורה על ריבוי דברים, שתכונתם או תוצאת פעולתם היא הארת הרוח והערתו לחיי טוהר, וכן השלמות המוסרית. לפנינו גלויים רק דברי ה' בתורתו, התורות והמצוות: הן באות ממקור הדעת העליונה והשלמות העליונה, ולפיכך הן עשויות ומיועדות להשפיע עלינו השפעה רוחנית ומוסרית עילאית. התורה השמורה בארון הברית נעשית ל"אורים ותומים" בלב האיש הישראלי והעם הישראלי. בא - כוחם הכהן הגדול נושא אותם "על לבו" בחושן המשפט, כאותו אוצר השמור בבית הגזים (על פי פסוק ד), ודעת "האמת והטוב", השאובה ממעיין דבר ה', נעשית ל"משפט בני - ישראל". "משפט" בצורת הסמיכות מורה בכל מקום על דבר הראוי למישהו, דבר המתאים לזכויותיו ולתעודתו, כך: "משפט הכהנים" (דברים יח, ג), "משפט אלהי הארץ" (מלכים ב' יז, כו - כז), "משפט בני - ישראל" פירושו אפוא: דבר הראוי לישראל והמתאים לתעודתו, דבר הצפוי לו ושעליו לשאוף אליו לפי תעודתו. אותו "משפט בני - ישראל" אינו מתגלה אלא באמצעות האורים והתומים, הווה אומר: מטרותיו ושאיפותיו של ישראל יעוצבו רק בהשפעתם של האורים והתומים, כלומר בהתאם למידת "האמת והטוב" היוצאת מדבר ה'. לפיכך זה פירושו של "ונשא אהרן את - משפט בני - ישראל על - לבו לפני ה' תמיד": אהרן ישא את משאלות ישראל ושאיפותיו על לבו תמיד לפני ה'; וכן הוא אומר: "ויהיו דברי אלה אשר התחננתי לפני ה' קרבים אל - ה' אלהינו יומם ולילה לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר - יום ביומו" (מלכים א' ח, נט).

רש"ר הירש שמות פרק כח פסוק מג

אם נתבונן בשלבי ההשתלמות המוסרית, שבגדי הכהונה מסמלים אותם, הרי שהם שלושה. מכנסיים וכתונת: טוהר המידות המוסריות והימנעות מעוול חברתי; הרי מידת הצדק, שהיא ביסודה מושג שלילי. מעיל: כניעת כל נפש האדם לציווי ולחובה; הרי מידת הצדקה. אפוד: התמסרות האדם עם כל כוחותיו לעבודת ה'; הרי מידת החסד. ככתוב: "כהניך ילבשו - צדק" (תהלים קלב, ט), "מעיל צדקה יעטני" (ישעיה סא, י), "תמיך ואוריך לאיש חסידך" (דברים לג, ח).

רש"ר הירש שמות פרק כח פסוק מג

ועוד: בגדי הכהונה קשורים קשר הדוק אל הקרבנות. כל כהן הלבוש בבגדי הקודש, שהוגשו לו על - ידי האומה, מציג לפני האומה ולפני כל אחד מבניה את הדרישה, שבהקריבם קרבן לה' - יתעלו למעלת המידות והתכונות המסומנות על - ידי בגדי הכהונה כדרישת מקדש התורה.

הקשר ההדוק הזה בין בגדי הכהונה לקרבנות מרומז בזבחים פח ע"ב ובערכין טז ע"א: "למה נסמכה פרשת קרבנות לפרשת בגדי כהונה לומר לך מה קרבנות מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין, כתונת מכפרת על שפיכות דם שנאמר וכו', מכנסיים מכפרים על גילוי עריות שנאמר וכו', מצנפת מכפרת על גסי הרוח מנין וכו', אבנט מכפר על הרהור הלב היכא דאיתיה, חושן מכפר על הדינין שנאמר וכו', אפוד מכפר על עבודת כוכבים שנאמר וכו', מעיל מכפר על לשון הרע מנין וכו', וציץ מכפר על עזות פנים בציץ כתיב וכו'".

רש"ר הירש שמות פרק כח פסוק מג

רעיון דומה מתבטא בכפרה הנעשית על - ידי בגדי הכהונה. הכהן לובש אותם בשם האומה והמקדש, והם מסמלים באופן חיובי את הדרישות המוסריות, שהאומה מקבלת על עצמה ועל בניה כציווי המקדש. משום כך מתמעט סיכון העבירות על חוקי - מוסר אלה לגבי שלמות התודעה המוסרית של האומה, ועד למידה מסוימת

נמנעת הענשתן בידי אדם או בידי שמים. הביטוי הסמלי החיובי של ציווי חוקי המוסר במקדש האומה על - ידי בגדי הכהונה מונע דמיון - שוא שהאומה והמקדש משלימים, כביכול, עם העבירות, ומבחינה זאת - "מה קרבנות מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין". המכנסיים מעמידים את הטוהר המוסרי בראש הציוויים לגבי מיכלול החיים הווגטטיביים, חיי המין וההנאה, והם מבטאים אפוא את מחאת האומה נגד העבירות המיניות, הווה אומר: הם מכפרים על גילוי עריות, במידה שאין הדבר מובא לפני בית דין. הכתונת מכסה את החלק העליון של הגוף, את הזרוע ואת הרגל, והיא מלבישה אפוא את מעשה האדם בלבוש המסמל את מידת התמימות והטוהר וקבלת עול תורה. בכך היא מבטאת את מחאת האומה נגד כל פשע חברתי, הווה אומר: היא מכפרת על שפיכות דמים במובן הרחב ביותר. האבנט דורש את ליכוד כל הכוחות למען הגשמה חיובית של ייעוד החיים. ליכוד זה אינו משאיר מקום להרהורי עבירה (עי' פי' לעיל עמ' שנ על המאמר "עולה מכפרת על הרהורי הלב"), ולפיכך הוא מכפר על הרהור הלב. המצנפת מזכירה לבעל התפקיד המכובד ביותר באומה, שאף הוא ישקוד תמיד על טוהר מידותיו ויישמר מכל דבר בלתי - טהור, ובייחוד מגאוה והתנשאות; הווה אומר: היא מכפרת על גסי הרוח. החושן מכניע את "משפט בני ישראל", כלומר, את רצון האומה ושאיפותיה, תחת משפט האורים והתומים, כלומר, תחת "דברי האור והתמימות" של הרצון האלוהי. הוא מונע אפוא דמיון - שוא שהאומה משלימה, כביכול, עם טעות בית דין, ולכן הוא מכפר על הדינין.